

Proloog

Het witte zand brandt onder mijn voeten, ik ren naar de zee om ze nat te maken. Ik kom langs kleine kinderen die zandkastelen bouwen of overgooien met een bal, maar voor het eerst in mijn leven lijkt het me leuker om lui in de zon te liggen. Het is de zomer van 1999 en de temperatuurmeter op het houten strandhuisje van South Beach geeft 33 graden aan. We slaan onze handdoeken uit en nestelen ons op witte plastic strandstoelen. Mama waarschuwt me dat ik in de schaduw moet gaan liggen of me in ieder geval moet insmeren met factor dertig, omdat ik anders verbrand. Ik ben dertien jaar en zie een groter gevaar in te wit blijven dan in verbranden, dus spuit ik eigenwijs bruiningsolie op mijn doorschijnend bleke lijf. Ik verberg me achter de Amerikaanse editie van de Cosmogirl en lees over jongens en mode. Uit de dopjes van de discman die ik diep in mijn oren stop schallen vrolijke liedjes van Britney Spears. Het enige wat ik vaag op de achtergrond hoor is het ruisen van een briesje. Ik open een blikje cola en kijk hoe het bruinige plakkende schuim mijn hand raakt. Mijn ogen worden zwaar, mijn ademhaling vertraagt. Ik vergeet alle stress van het middelbare schoolleven in Nederland, ik ben rustig en kalm, geen proefwerken, geen gemene docenten, helemaal niets. Even later word ik wakker doordat papa vlak voor me staat. Hij heeft zijn korte broek en sandalen al aan en is nu bezig het t-shirt van het News Café, de bageltent waar we hier elke ochtend ontbijten, over zijn buik te trekken. Ik moet een tijd geslapen hebben want de muziek is gestopt en boven me staat een gigantische parasol. Ik kijk op het roze horloge dat bijna groter is dan mijn hand, de digitale cijfers geven aan dat het drie uur 's middags is. Mama pakt de strandtas in en klopt de korrels uit haar zomerjurk. Ik kijk hen

niet-begrijpend en een beetje chagrijnig aan. Waarom moeten we nu al weg? Het is midden op de dag en de zon staat boven aan de hemel. Papa verklaart dat we 'aan cultuur gaan doen'. Ik vind musea saai, het laatste waar ik nu zin in heb is om schilderijen van moderne – of erger nog – ouderwetse kunstenaars te bekijken in een benauwd gebouw en dan ook nog te moeten bedenken wat het met me doet. Ik ga heus wel weer een keer naar het Rijks of het Stedelijk of zo. Luid klagend en tergend langzaam wandel ik uiteindelijk mee naar onze huurauto op voorwaarde dat we hier morgenochtend weer terugkomen. Jaloers kijk ik naar de mensen die wel mogen blijven en ik maak me zorgen over mijn eigen armen, die nog steeds spierwit zijn. Eenmaal op weg schuif ik mijn cd in de autoradio, het kan me niet schelen of mijn ouders wel of niet naar Britney willen luisteren. Uit volle borst zing ik mee. Mama reikt me een vestje aan. De mussen vallen van het dak, maar ze zal wel weer bang zijn dat ik kouvast door de airconditioning. Verveeld kijk ik uit het raam. Ook mijn ouders doen een extra laag aan over hun zomerse kleren. De wagen rijdt een brede weg op, er staat een straatnaambordje met '1933-1945 Meridian Avenue'. In de verte zie ik een gigantisch groenachtig beeld dat op een hand lijkt. Eromheen ligt een vijver met lelies, ik krijg een opgelaten gevoel. Net als mijn lievelingsliedje, Baby one more time, komt, stopt de auto. De groene hand is immens groot nu we zo dichtbij zijn. Onderaan zijn sculpturen van vallende en vluchtende groene mensjes uitgesneden, ongelooflijk veel groene mensjes. Nog voor ik überhaupt kan bedenken bij wat voor museum we eigenlijk zijn zegt papa: 'Welkom bij het Miami Holocaust Memorial.'

Ik ben opgegroeid in een familie die anders is dan andere families.

Mijn oma kon over niets anders dan haar onderduikperiode praten, mijn opa repte er juist met geen woord over, tot een week voor hij opeens dood neerviel met een hersenbloeding, hij was pas eenenzestig jaar. Mijn tantes bleken niet de zussen van mijn moeder te zijn, maar haar geadopteerde nichtjes. Mijn oom werkt bij een multinational en laat zich elke vier jaar naar een ander

land overplaatsen, hij is te onrustig om op één plek te blijven, alleen in Duitsland hield hij het tien jaar uit. Een achterneef is van de ene op de andere dag een orthodoxe jood geworden en leeft nu volgens strenge regels in Jeruzalem. Een van mijn oudtantes had een ‘telefoonnummer’ op haar arm. Mijn moeder is journaliste en kijkt van negen uur ’s morgens tot vijf uur ’s nachts naar alle oorlogen ter wereld op CNN om al het gevaar in de wereld als eerste te kunnen signaleren. Mijn vader is een workaholic, hij heeft wel eens toegegeven dat hij altijd door moet gaan, omdat hij anders gaat nadenken, en nadenken is te pijnlijk. Bovendien voelt hij altijd de drang om aan zijn – inmiddels overleden – moeder te bewijzen dat hij het waard is om trots op te zijn, dat hij minstens even goed is als zijn vermoorde tante en oom.

En dan ben ik er. Op het eerste gezicht een heel normale jonge vrouw. Maar ik weet niet of dat wel zo is: ik ben overmatig bezig met de Tweede Wereldoorlog.

Van jongs af aan leerde ik dat de wereld niet een heel veilige plek is om te leven. Toen ik nog te klein was vertelde mijn oma me al wat ‘de moffen’ allemaal hadden gedaan. Mijn vader vond het belangrijk dat ik alle herdenkingen voor de Holocaust bijwoonde en alle Holocaust-monumenten op de aardbol zou zien. Hij nam me hier dan ook mee naar toe vanaf mijn zesde jaar. Mijn moeder wilde eigenlijk geen kinderen, want ze vond het onverantwoordelijk om nog meer mensen pijn te laten lijden in een wereld waar men slecht voor elkaar is. Toen ik er eenmaal was hield ze zoveel van me dat ze me voor alles probeerde te beschermen. Hierdoor werd ik een erg angstig breekbaar kind.

Toen ik een jaar of zes was vond ik het maar niets dat ik donker haar en donkere ogen had en andere feesten vierde dan mijn klasgenootjes. Ik wilde helemaal niet joods zijn, daardoor voelde ik me anders dan de anderen. Ik wilde blond haar, blauwe ogen en een kerstboom. Dat is eigenlijk jaren zo gebleven. Ik zat net op de middelbare school en had het idee dat ik met niemand mee kon komen, ik was nog een kind, terwijl de anderen al dronken en zoenden. Ik kon nergens tegen, was bang voor kritiek en

probeerde controle over het leven te houden. Ik besloot niet meer te eten om mooier te worden en kreeg anorexia. Na veel therapie begon het na een jaar of zeven eindelijk beter te gaan. Een psychiater zei tegen me: 'Vind je het gek dat je zo bang bent voor alles met een familie die zo getekend is door de Holocaust?!' Maar had ze gelijk? Er waren toch ook anorexiapatiënten met een heel andere achtergrond? En niet alle kleinkinderen van overlevenden krijgen anorexia.

Inmiddels ben ik achtentwintig en verdiep ik me al een aantal jaren in de materie. Ik heb veel boeken over de Holocaust gelezen en de meeste films gezien. Bij geschiedenislessen op de middelbare school zat ik altijd op de voorste rij als het over dat onderwerp ging. Het voelde dan alsof ik me dat deel van het verleden een beetje toe-eigende.

Ik loop inmiddels vrijwillig alle herdenkingen af en waar ik ook op vakantie ben, ga ik naar het Holocaust-monument of -museum. Ik ben al twee keer naar Auschwitz geweest om te zien hoe de meest crue plek op aarde eruitziet. Ik wil er alles over weten, ik wil het begrijpen. Begrijpen waarom mijn familie is zoals die is, begrijpen hoe mensen elkaar zulk onrecht hebben kunnen aandoen en begrijpen waarom ik me altijd anders voel dan anderen.

Ik ben de kleindochter van vier Holocaust-overlevenden, twee uit Nederland en twee uit Polen. Soms heb ik het gevoel dat het per ongeluk is dat ik hier woon, dat ik me niet aan de Nederlandse norm kan of wil conformeren. Als mijn grootouders naar Frankrijk of Amerika waren gevlucht, was ik er niet geweest. Zo voelt het sowieso vaak, dat ik van geluk mag spreken dat ik besta, want als een van mijn opa's en oma's niet net op dat ene moment in een ver verleden op een bepaalde plek was geweest, dan was alles anders afgelopen... Het is een gedachte die ik maar niet uit mijn hoofd krijg: mensen werden vermoord omdat ze waren wie ze waren, omdat ze waren wie ik nu ben.

Veel mensen zeggen tegen me: 'Je hebt het toch nooit meegeemaakt? Het is zo lang geleden, houd je toch eens bezig met dingen

die normaal zijn voor je leeftijd, vat het leven toch wat luchtiger op.' En hoe graag ik het ook zou willen, het lukt me niet.

Ik heb me altijd afgevraagd of ik de enige ben die zich zo voelt, of het met mijn karakter te maken heeft, of dat andere kleinkinderen van Holocaust-overlevenden op een vergelijkbare manier in het leven staan. Om hier achter te komen ben ik met een zoektocht naar 'de derde generatie' begonnen. Dit boek is daar het resultaat van.

1. Mijn neef en ik

Ik rijd op mijn lichtblauwe fiets met witte sterren. Het regent pijpenstelen, zoals dat hoort tijdens een typisch Hollandse herfst. Ik ben op weg naar de Amsterdamse Zuidas en moet goed uitkijken dat ik niet kletsnat word van het opspattende water door de auto's die veel te snel langs me heen razen. Ik heb afgesproken met Xander, mijn neefje. Toen ik zeven jaar oud was werd het eerste kind na mij in de familie geboren. De dochter van de zus van mijn moeder raakte zwanger en ik was dolgelukkig, want tot dat moment was ik altijd de jongste geweest. Al snel bleek dat het leeftijdsverschil wel erg groot was. Als baby was hij schattig, maar op zijn vijfde ging ik net naar de middelbare school en vond ik het vooral irritant dat hij altijd paardje wilde rijden en ik dan op mijn knieën door het huis moest kruipen met een kleuter op mijn rug. Het leeftijdsverschil is altijd groot gebleven. Op zijn tiende was ik zeventien, toen hij een puber van vijftien was studeerde ik al lang. Maar nu ik achtentwintig ben en hij eenentwintig gaan we voor het eerst op een andere manier met elkaar om. Mijn neefje studeert medicijnen en gaat in de weekenden naar dezelfde clubs als ik. Af en toe gaan we samen uit, we sturen elkaar sms'jes of drinken een biertje in de buurt. Voor een deel hebben we dezelfde familiegeschiedenis, maar we praten daar eigenlijk nooit over.

Op mijn initiatief hebben we afgesproken bij een hotel voor zakenmensen vlak bij zijn huis. Hij woont nog bij zijn ouders en vond het geen prettig idee als zijn vader of moeder hem over zulke persoonlijke zaken zou horen praten.

Als ik aankom bij het hotel zet ik mijn rijwiel in een superonisch rek. Een groep Japanners in pak maakt een foto van mijn